

Državnoga arhiva u Mlecima (*Archivio di Stato di Venezia*), fonda *Cancellaria inferiore. Cavalieri di San Marco, Privilegi*), zatim na temelju dvije oporuke iz 1685. i 1686. koje su pohranjene u Državnom arhivu u Zadru te dosad poznatih podataka o Ivanu Radošu u povijesnoj literaturi. Na kraju rada u prilogu se donosi prijepis oporuke i prijepis kodicila.

Zrinka Novak u radu *Ideološke veze Marka Antuna de Dominisa i Paola Sarpija* (209-217) prikazuje kakva je bila ideološka veza između splitskoga nadbiskupa Marka Antuna de Dominisa i savjetnika Mletačke Republike Paola Sarpija. Iznose se okolnosti koje su ih povezivale i zajednička ideologija.

U radu Vlaste Švoger *O publicističkoj djelatnosti Avelina Čepulića* (219-238) analizira se publicistička djelatnost Avelina Čepulića koja, ističe se u radu, pokazuje koja su bila najvažnija politička pitanja u Habsburškoj Monarhiji. Autorica donosi biografiju tog hrvatskog novinara te razmatra njegove stavove o položaju jezika i liberalne ideje o kojima je pisao.

U posljednjem radu, *Darvinizam i povijest: evolucijska biologija i proučavanje društvene dinamike* (239-298), autora Tomislava Markusa analiziraju se moderne biološke teorije, od Darwina do sociobiologije i evolucijske psihologije, te ističe njihova važnost za razvoj društvenih znanstvenih disciplina, uključujući i historiografiju.

Na kraju sveska nalaze se ocjene i prikazi novih izdanja iz područja povijesti te jedno izvješće, *Od samostanskog mira do leta pod sunce. Redoviti sastanak Monasterium-konzorcija* (301-303), autora Gordana Ravančića o znanstvenom skupu održanom u Beču od 12. do 13. studenoga 2008. godine na temu digitalizacije arhivskih dokumenata i informatičkog pristupa obradi povijesnih izvora i podataka.

Božena Glavan

Croatica christiana periodica. Časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, god. XXXII, br. 61 (184 str.) – 62 (218 str.), Zagreb 2008.

U 2008. godini, kako je uobičajeno, objavljena su dva nova broja časopisa *Croatica christiana periodica* u izdanju Instituta za crkvenu povijest. U publiciranim člancima autori istražuju razne teme iz crkvene povijesti u Hrvata.

Uvodni je članak šezdeset prvog broja "*Septem notabilia de auctoritate Petri*" dubrovačkog dominikanca Ivana Stojkovića (1-17), a potpisuje ga Zvezdan Strika. Autor razmatra problem autoriteta prvog apostola Petra i njegovih nasljednika analizom izvornog, dosad široj javnosti nepoznatog, djela Ivana Stojkovića.

Kotorski iseljenici i hrvatska Bratovština sv. Jurja i Tripuna u Mlecima (XV.–XVIII. st.) tema je koju obrađuje Lovorka Čoralić (18-34). Rad se temelji na izvornoj arhivskoj građi pohranjenoj u mletačkim arhivima (Državnom arhivu i Arhivu Bratovštine sv. Jurja i Tripuna). Autorica ističe doprinos kotorskih iseljenika Bratovštini i njezinoj matičnoj crkvi. Ukazuje na ulogu Kotorana pri osnivanju Bratovštine, abecednim redom iznosi njihov popis prema službama koje su obnašali unutar Bratovštine i razne druge podatke koji se odnose na oblike povezanosti tih iseljenika s hrvatskom bratimskom udrugom.

Dina Ožić Bašić napisala je rad *O arhitektonskom razvitku franjevačkog samostana sv. Križa u Živogošću u XVII. i XVIII. stoljeću* (35-60). Kroz arhitektonsko-povijesnu analizu autorica prati

razvoj franjevačkog samostana sv. Križa u Živogošću od 1614. do 1797. godine. Sustavno je obradila temu podijelivši je na razdoblje osmanske vlasti, za koje je samostan osnovan, i kasnije mletačke uprave, za koje dolazi do barokne obnove. Rad je popraćen ilustracijama.

Na osnovi objavljene prepiske Rački–Strossmayer, Maja Polić piše rad naslovljen *Ličnosti iz zapadne Hrvatske u "Korespondenciji Rački – Strossmayer"* (61-88). Autorica najprije sažeto iznosi podatke o Strossmayeru, Račkom i tadašnjoj političkoj situaciji, zatim nas upoznaje s tematikom pisama (politika, umjetnost, gospodarske prilike i dr.) i odnosom samih korespondenata. U završnom poglavlju navodi poznate osobe iz "Korespondencije" i odnos Račkog i Strossmayera prema njima (npr. Erazmo Barčić, Eduard Cseh, Ivan Črnčić, Antun Karabaić, Juraj Dobrila, Vjenceslav Šoić, Ivan Mažuranić i dr.).

O ulozi katoličkog svećenstva u pravaškom pokretu piše Jasna Turkalj u članku "*Pop Jura nevređi ništa*" – loš svećenik ili politički neistomišljenik? (89-102). Na temelju arhivske građe (Hrvatski državni arhiv, Zagreb), autorica prati političku situaciju na području Senjsko-modruške biskupije uoči izbora 1881. godine i sudbinu svećenika Jurja Jeličića. Njegova politička angažiranost (agitirao je za Stranku prava) dovodi do odluke bana Pejačevića da mu se ukine godišnja naknada za vršenje katehetske službe na školi u Selcu. Rad je na kraju obogaćen prilogom koji sadrži prijepis izvješća riječkog župana Predsjedništvu zemaljske vlade o svećenicima Jeličiću i Caru.

Sljedeći rad, autora Miroslava Akmadže, naslovljen je *Oduzimanje crkvenih matičnih knjiga u Hrvatskoj u vrijeme komunizma* (103-122). U radu je, na osnovi izvornih dokumenata (Hrvatski državni arhiv, Nadbiskupski arhiv Zagreb), obrađena problematika prelaska crkvenih matičnih knjiga u državno vlasništvo zakonom od 1. travnja 1946. godine.

Posljednji članak tog broja, *Istarska svećenička udruženja – Zbor svećenika sv. Pavla za Istru i Društvo svećenika sv. Ćirila i Metoda u Pazinu* (1945.–1952.), potpisuje Stipan Trogrlić (123–150). Autor istražuje djelovanje staleških udruženja hrvatskih i slovenskih svećenika u Istri. Najprije donosi svoja saznanja o radu udruženja *Zbor svećenika sv. Pavla za Istru*, koje je u vrijeme komunističke represije imalo zadatak osigurati Crkvi u Istri određenu slobodu djelovanja. Zatim, nakon prikaza zabrane djelovanja *Zbora* zbog nesuglasica oko Petogodišnjeg plana, piše o radu obnovljenog staleškog udruženja istarskih svećenika *Društvo svećenika sv. Ćirila i Metoda u Pazinu*, kojim je vlast namjeravala kontrolirati Crkvu iznutra.

Šezdeset i drugi broj časopisa počinje radom Slavena Bertoše *Motovun i Motovunština u novome vijeku* (1-19). Autor donosi povijesni pregled motovunskog područja od kraja 16. do početka 19. stoljeća. Počinje opisom Motovuna na osnovi djela Prospera Petronija "*Memorie sacre e profane dell'Istra*", zatim se bavi događajima na tom području u vrijeme Uskočkog rata i mletačko-austrijskog sukoba oko nepodijeljenih parcela (*differentie*). Nadalje piše o Motovunštini kroz vizitacije porečkih biskupa i o osnivanju crkvi i župa u novom vijeku. Na temelju podataka iz matičnih knjiga (Državni arhiv Pazin) istražuje migracije iz Motovuna, Višnjana i Sv. Nedelje u Pulu, s posebnim osvrtom na obitelj Sinčić. Rad završava prilogom o iseljenicima iz pulskih matičnih knjiga.

Lovorka Čoralić u radu *Albanski prognanik, Zmajevićev pouzdanik – zadarski svećenik Marko Delvesi (XVIII. st.)* istražuje – polazeći od sudbine zadarskog svećenika Marka Delvesija – useljavanje s područja albanske Krajine u grad Zadar u ranom novom vijeku (21-28). Autorica analizira veze Marka Delvesija, rodom s područja biskupije Sappa u sjevernoj Albaniji, sa zadarskim nadbiskupom Vickom Zmajevićem, koji je pokrenuo useljavanje stanovnika alban-

ske etničke pripadnosti na zadarsko područje, te s kanonikom Ivanom Campsijem. U prilogu radu objavljen je cjelovit prijepis Delvesijeve oporuke.

Srpska pravoslavna crkva u Bosni i Hercegovini tijekom austrougarske vladavine u novijoj domaćoj i inozemnoj historiografiji članak je Zlatka Kudelića (29-62). Autor je analizirao relevantnu domaću i stranu literaturu koja se bavi temom Srpske pravoslavne crkve u BiH tijekom austrougarske vladavine. Upozorava na problematiku različitog ocjenjivanja austrougarske vjerske politike i djelovanja Katoličke i Pravoslavne crkve u BiH. Isto tako ukazuje na problem u definiciji pojmova etnička, vjerska i nacionalna zajednica, koje dosadašnji autori različito tumače. Posebno upozorava na to kako je nedostatak novijih djela o toj problematici izostavljanje rezultata do kojih su svojim znanstvenim istraživanjima došli T. Vukšić, P. Vrankić i Z. Grijak.

U povodu 140. godišnjice smrti franjevca glazbenika Fortunata Pintarića Marija Riman obradila je njegov životopis u preglednom radu *Fortunat Pintarić – uz 140. obljetnicu smrti* (3. III. 1798. – 25. II. 1867.) (63-76). Rad prati Pintarićev životni put od rođenja u Čakovcu preko školovanja, varaždinskog razdoblja i aktivnog bavljenja glazbom sve do smrti. Poseban naglasak autorica stavlja na njegovo glazbeno stvaralaštvo te u skladu s tim na kraju rada donosi popis njegovih skladbi.

Rad *Predstavka episkopata Vrhbosanske metropolije iz 1903. godine u sojetlu austrougarske vjerske politike u Bosni i Hercegovini* (77-108) potpisuje Zoran Grijak. Autor je istražio okolnosti upućivanja predstavke episkopata Vrhbosanske metropolije zajedničkom ministru financija Austro-Ugarske Monarhije Istvánu Buriánu glede zapostavljanja katolika. Ocijenio je kako je crkvena politika Austro-Ugarske Monarhije u Bosni i Hercegovini bila sklonija pravoslavcima i muslimanima, što je rezultiralo nezadovoljstvom katoličkog episkopata. Česte nesuglasice državnih organa i najviših predstavnika katoličke hijerarhije, prema tumačenju autora, posljedica su restriktivne državne politike prema Crkvi i njezina miješanja u crkvene poslove. U prilogu je iznesen prijepis *Predstavke* navedene u naslovu rada.

U posljednjem članku ovog broja, *Konavoski dekanat u drugoj polovini XX. stoljeća* (109-155), Jakša Raguž istražuje položaj Katoličke crkve na području Konavoskog dekanata za vrijeme druge Jugoslavije. Autor na osnovi arhivskih fondova (Dubrovačke biskupije, Župnog ureda Cavtat i Skupštine općine Dubrovnik), vjerske periodike, historiografske literature i memoarskih djela analizira odnos Katoličke crkve i komunističkih vlasti u Konavoskom dekanatu u uvjetima komunističke ateizacije, istražuje vjerske progone i ateističku kampanju. Prilog radu dva su tablična prikaza. U prvom je iznesen vjerski sastav stanovništva Konavala iz 1991. godine, a drugi je popis župnika Konavoskog dekanata u drugoj polovini 20. stoljeća.

Oba broja sadrže prikaze i recenzije hrvatskih i inozemnih stručnih knjiga, zbornika, časopisa i publikacija izvorne arhivske građe. Šezdeset prvi broj sadrži ukupno 10 prikaza (151-172), dok ih je u šezdeset drugom 15 (157-204), uz dodatak Franje Šanjeka *In memoriam* preminulom dekanu Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i suradniku časopisa CCP Tomislavu Zdenku Tenšek (1943. – 2007.).

Na kraju oba broja nalazi se rubrika *Primljene publikacije* koju uređuje Marijan Biškup (br. 61, 173-179; br. 62, 205-214).

Ana Mešić